

NAGY BÁNATA VAN A MENYASSZONYNAK...

*A menyasszony szerepéhez fűződő szokások, hiedelmek, jóslások
Muzslyán*

Beszámolómban arról a lakodalomtípusról szólok, amelyet külön-külön, tehát a menyasszonyos háznál és a vőlegényes háznál is külön tartanak.

Muzslyán ritkán van közös lakodalom.

Leggyakrabban sátoros lakodalmakat tartanak. Mivel azonban Muzslya bővelkedik termekben, mint pl. a vadászotthon (a régi Parti iskola), a Petőfi ME nagyterme, az Ifjúsági Otthon, a Nyugdíjasok Otthona, az Aranykalász magánvendéglő, elég gyakran megesik, hogy a lakodalmat valamelyik teremben rendezik meg.

A REGGELI ELŐKÉSZÜLET

A menyasszony reggel, ha felkel, először megreggelizik, de nem lakik jól, éppen csak annyit eszik, hogy el ne szédüljön az éhségtől. Körülötte csak nők szorgoskodhatnak. Férfinak egyszerűen nem illik ilyenkor még csak bekukkantani sem, kimondottan abból az okból, hogy most itt női dolgokról van szó.

A menyasszonynak a koszorúslányok, akik egyben a közeli barátnői is, segítenek megfürödni, mert tiszta testtel kell a házasesetbe lépni. A menyasszonyi ruhát a vőlegény anyja szokta venni, az alsóneműjét is attól kapja mint eljegyzési ajándékot.

Az öltöztetéskor is ott vannak a koszorúslányok, mert a bonyolult menyasszonyi ruhát egyedül nemigen tudná felhúzni. Ilyenkor a menyasszony kelékei mind újak. Hogy azonban a házaseset szerencsés legyen, szükséges egy régi dolog is. Ez általában egy harisnya, aztán egy kölcsönkért dolog, pl. egy érmecske vagy egy hajcsat, ezenkívül pedig egy kék dolog, pl. egy kék zsebkendő. A megkérdezettek java része a kék dolgot annak tulajdonítja, hogy Szűz Mária is kék ruhában volt, amikor a kis Jézust megszülte.

Amikor felöltöztetik a menyasszonyt, akkor a nagyvőfély karon fogja, s ezzel a versikével köszönt be a sátorba:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Most már jelentem a tisztelt Násznagy úrnak,
Hogy felöltöztettük a mi menyasszonyunkat,
Szívemből örülök, hogy ezt megérhettem,
Szép menyasszonyunknak szeme közé nézhettem.

Éljen!

Selyemből készült szép esküvő ruhája,
A mennyei Szent Lélek szálljon le reája,
Hogy szerencsésen tegye meg a hosszú útját,
Tegye le az esküjít az Isten oltáránál.

Éljen!

Íme, itt a menyasszonyunk, velem megérkezett,
Tessék, Násznagy uram, fogjon vele kezét,
És az asztalnál adjon neki helyet!

Húzd rá!

Ezután a vőfély az asztalig vezet, ahol fogadja a násznagy és a násznagyné, közöttük foglal helyet. Közvetlenül mellette a vezetője ül, aki leginkább a rokonságból egy fiú, illetve a barátok közül valaki. A násznagyné, illetve a keresztanya gondoskodik a menyasszonyról egészen addig, míg el nem viszi a vőlegény a vőlegényes házhoz.

Az asztalnál, amely tiszta fehérrel van letakarva, virágokkal körültüzdelve és kidíszítve, a menyasszony nem eszik, nem iszik, nem nevet és ne adj, Isten, hogy netalán dalra fakadjon, illetve örömet mutasson az arca. Keveset beszél, és általában nagyon szomorú. Mert ez az ő számára búcsú a gondtalan leányélettől, egy rejtélyes életnek néz elébe. Így volt ez valamikor is, de a mai menyasszonyok is igyekeznek betartani ezt a szokást. Szinte kötelező az állandó ülés, de ha netalán ki kell menni a menyasszonynak, ezt csak a násznagyné kíséretében teheti meg. Egyedül sohasem szabad hagyni a menyasszonyt, nehogy valaki „ellopja”.

A vendégeket családunként a nagyvőfély köszönti be:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Íme tisztelt vendégekkel szolgálók,
Kiket a tisztelt Násznagy úrnak ajánlok.
Fogadja szívesen ezen érdemes családot,
És az általuk hozott becses ajándékot!

Tessék, Násznagy uram, fogjon velük kezét,
És e vidám hajlékban adjon nekik helyet!

Húzd rá!

Miután a vendégek lekezelnek a násznaggyal, a menyasszonnyal és a násznagnéval, majd megcsókolják a siralomanyát és a siralomapát (a gazdát és a gazdasszonyt), akik az asztal előtt állnak, a násznagy pálinkával kínálja a vendégeket.

Ezután következik a menyasszonyi csokor beköszöntése, ami egy kis koszorúslány feladata:

Mi is felvirradtunk e nap hajnalára,
A mi menyasszonyunk öröme napjára.
Virágos úton jártam, virágot is szedtem,
Vőlegény urunknak bokrétát kötöttem.

Éljen!

Paradicsomkertből épp most érkeztem,
Mely gyönyörű, s a kert gyümölcséből ettem.
De mivel hogy ottan sokat kertészkedtem,
Virágot és rózsát bőven természettem.

Éljen!

Virág és rózsza e kertnek vezére,
Nemes magyar lányok országos címere.
Kora reggel keltem, hogy csokorba kössem,
Hogy a mi menyasszonyunkat vele ékesítsem.

Éljen!

Tisztelt Násznagy uram, fogadja el tőlem,
S juttassa menyasszonyunk saját kezébe,
Nehogy örömömben talán elveszítsem,
S vőlegény urunk üdvözetét megsértsem.

Húzd rá!

(Ennek a menyasszonyi csokornak később az lesz a sorsa, hogy az anyós fogja vigyázni a padláson, felakasztva a nagygerenda alá, ha lehet, akkor éppen az ő ágya fölé, mert ezzel is hozzásegít a menyének a hűségét megőrizni.)

Amíg a menyasszonyi csokrot a vőlegény veszi, addig a vőlegénybokrétát a menyasszony adja a vőlegénynek. És rohamosan közeleg az esküvő órája. A vőlegényes ház vőfélyei ezzel a szöveggel kérik ki a menyasszonyt az esküvőre:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Dicsértessék az Úr Jézus Krisztus!
Tisztelt Násznagy uram, hogy vannak, mint vannak,
Mint szolgál egészségük?
Örülök és örvendek, hogy friss és jó egészségben találtam ezt a
szép hajlékot,
Lelki békességet és állandó szépséget kívánok mindenben.

Éljen!

Odaadja a borosüveget a násznagynak, és egy-két nóta után mennek vissza a vőfélyek a legényes házhoz. Mielőtt elindulnának, kérik vissza a borosüveget:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Tisztelt Násznagy uram, mi ismét elmennénk,
Ha az utunkban szerencsések lehetnénk,
Mi meglátogattuk a mi menyasszonyunkat,
Hogy ha meg nem gátolnák a mi szavainkat,
Adnának nekünk egy üveget tele borral,
És rajta illő lakattal, vagy pedig magyarul mondva,
Egy fontos kaláccsal, amit magunkkal vinnénk bizonyítéknak,
Hogy a mi vőlegényünk elbocsátott követeci vagyunk.

Húzd rá!

Ezek után a vőfélyek elkapják a borosüveget, és sietnek vissza, mert már közeleg az esküvő órája.

A lányos háznál pedig nagy a sürgés-forgás, készülődnek a menyasszony búcsúztatójára.

A nagyvőfély így búcsúztatja a menyasszonyt a lányos háztól:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Tisztelt násznép, halljunk egy pár búcsúszavat,
Mielőtt itt hagyjuk e menyegzős házat,
Mert illő, mielőtt indulunk,
Isten, ember előtt méltán beszámolnunk.

Éljen!

Induljunk el tehát a Szentháromság nevében,
A nehéz utunkban vezéreljen Isten.

Húzd rá!

A menyasszonynak a leghosszabb úton kell eljutnia a templomig, illetve a községhezáig (ahol megtörténik a polgári esküvő). Ha netalán egy napra több esketés jönne össze, akkor a menyasszonynak arra is kell ügyelnie, nehogy összetalálkozzon a másik menyasszonnal, mert az akkor rosszat hoz a házasság életére. Ha nem tudják kikerülni egymást, akkor el kell fordítani a fejüket egymástól, illetve a földre nézni, lesütni a szemet. A fátyol szerepét is ezzel magyarázhatnánk, mivel az eltakarja a menyasszony arcát a kíváncsiskodók szeme elől. Ugyanilyen szerencsejósító szerepe van az időjárásnak: ha esik és fúj a szél, akkor nagyon könnyes, zivataros házasságlete lesz a menyasszonynak, ha pedig süt a nap, akkor örömteli házasságletet várhat.

Az esküvés után már felhajtott fátyollal megy vissza a menyasszony az úton, de nem ugyanazon, amelyen jött, mivel kétszer ugyanazt az utat nem szabad megjárnia a fent említett okokból.

AZ ASSZONNYÁ AVATÁS

A hatvanas évektől kezdve divatba jött az ún. asszonnyá avatás. A templomi esküvő után, még benn a templomban a vőlegény keresztanyja egy szalaggal (amely lehet rózsaszínű vagy kék; a rózsaszín abban segít, hogy az utód leánygyermek legyen, a kék pedig, hogy fiú) átköti a menyasszonyt.

A VACSORA ÉS A MENYASSZONYTÁNC

Az esküvő után a vőlegény és a menyasszony most már együtt mennek haza a lányos házhoz, ahol megkezdődik a vacsora. Most egy tányérból esznek, kést nem használnak. Az asztalnál már szabad beszélgetni a menyasszonynak, de továbbra sem feltűnően.

Leggyakrabban a vacsora idején szokták a menyasszony cipőjét ellopni, ezzel is több pénzt csikarni ki a násznagytól, hogy az ifjú pár még könnyebben kezdje az új életet.

A vacsora után kezdődik a menyasszonytánc.

A nagyvőfély karon fogva a menyasszonyt a sátor közepébe vezeti a következő rigmus szavalásával:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Imitt áll előttünk édes menyasszonyunk,
Hogy menyasszonyfővel először mulasson,
Mindenkinek egy víg nótát juttasson,
Az ajándék árán pedig új cipőt varrasson.

Éljen!

Mindenki táncolhat vele egy kurtát,
Csak arra vigyázzon, le ne tapossa a cipője orrát,
Gondoljanak arra, hogy drága pénzért varrták,
És százas bankókkal tömjék ki a markát.

Éljen!

Az asztalon van két üres tányér,
Én kezdem a táncot, a többi még ráér,
Húzd rá, cigány, húzd rá, az új házaspárért!

Itt mindenkit, rokoni kapcsolattól függően, egy előre megírt sorrend alapján szólítgat a nagyvőfély. Ha netalán valaki a katonaságot szolgálja, illetve külföldi úton van, akkor egy pillanatra a tiszteletére megáll a zene és a tánc. Majd a következő személynél folytatódik. A pár csárdáslépés eltáncolása után, aki közelebbi rokon, az a fátyolra vagy a ruha szélére tűzi a pénzt (valamikor ez a legnagyobb papírpénz volt, manapság külföldi valuta), aki pedig távolabbi, illetve szomszéd és barát, az a lehetőségétől függően a násznagy előtt álló tányérba dobja a pénzt, amit aztán a násznagy szépen összegyűjt.

A menyasszonytánc idején a vőlegény hüen őrködik a menyasszony körül, nehogy valaki ellopja, és amikor az utolsó vendég is táncolt vele, a nagyvőfély kiáltására, hogy „Szabad a menyasszony!” a vőlegény fölkapja, és kiszalad vele a sátorból. Megtörtént már a muzslyai lakodalomban, hogy a vőlegény nem volt elég ügyes, és más ugrott oda, aki fürgén fölkapta, és kiszaladt a menyasszonnyal, ki tudja, hova. Az is megtörtént, hogy az így ellopott menyasszony a „rablóval” élte le az életét. Ha véletlen súlyosabb a menyasszony, és a vőlegény nem tudja fölkapni, akkor együtt, kézen fogva szaladnak ki a sátorból.

A TÁNCPÉNZ KIKÉRÉSE

Egy rövidke idő után jönnek vissza, a nagyvőfély a következő versikével kéri ki a táncpénzt:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Tisztelt Násznagy uram, ismét megjelentem,
Szép menyasszonyunkat újból bevezetem,
Tessék, Násznagy uram, átadni neki a fáradsági díját.

VISZIK A MENYASSZONYT!

A pénzt a menyasszony az elébe kötött köténykében viszi ki, de egy kis része a tányérban marad. Ezzel, most már mulatozva, odalibeg a zenészek elé, odaadja a pénzt, a tányért pedig, amilyen erősen csak tudja, a földhöz csapja. Ha összetörik, ő lesz a gazda a házban, ha pedig nem, akkor a férje. Ezután jön a menyasszonybúcsúztató, amelyet a nagyvőfély így mond el:

Cigányok, szűnjenek meg hegedűknek zengése,
Sarkantyúknak némuljon meg pengése,
Mert búcsúztatásnak most leszen kezdése,
Legyenek csendben, míg nem lesz a végzése.

Mielőtt elviszik e ház virágszálát,
Hálát mondok helyette én, elbúcsúztatását,
Nem fojthatja ő el igaz zokogását,
Azért én mondom el szíve sóhajtását.

Zeng búcsúszavam, hullnak a könnyeim,
Töletek válok el, kedves jó szüleim,
Hatalmas Úristen, világ teremtője,
Tekints le méltatlan bűnös gyermekedre.

Tekints le ezen jó drága szülőkre,
A te áldásodat szállítsd le fejükre,
Kik engem általuk a világra helyeztél,
Éspedig általuk szépen felneveltél.

Most hozzád fordulok, kedves édesapám,
Nézzed, könnyeimtől mint borul el orcám.
Mielőtt atyai házadból kilépek,
Tőled térdre hullva bocsánatot kérek.

Bocsánatot kérek, mert megbántottalak,
Jóságodért sokszor megszorítottalak,
Kedves édesapám, feledd el ezeket,
A jó Isten czékért áldjon meg tégedet.

Atyai áldásod mostan reám hintsed,
Mostan utoljára legyen legjobb kincsed,
Két út van előttem, boldog és boldogtalan,
Melyikre induljak, annak titkába,
Gyöngé elmémmel nézek csak hiába.

Szerencsés utat kívánj áldásoddal,
Hogy viszont megláss majd szerető párommal,
Gyermeki szívemet itt hagyom tenéked,
Kedves édesapám, az Isten legyen véled.

Most fordítsd meg könnyes szemedet édes jó apádnak!
(Add oda kezedet!)
Kedves édesapám, a te hűségedet
Isten fizesse meg! (Csókkold meg most őtet!)

Hát tehozzád mit szóljak, kedves édesanyám,
Ki ekkorig voltál gondoskodó dajkám?
Tudom, hogy fáj anyai szívednek,
Midőn elválását látod gyermekednek.

Kit édes tejével tápláltál emlődnék,
És most át kell adnod titkos jövendőnek,
Kedves édesanyám, tudom, hogy szerettél,
Mint gyöngé virágot, ápoltál, neveltél,
Jóra tanítottál, a rossztól intettél,
Most engemet, anyám, szárnyamra eresztettél.

Azért édesanyám, hát mit gondoljak,
Miért hűn dajkáltál egykoron engemet,
Nem sajnáltad értem a sok fáradságot,
Miattam a sok álmatlanságot.

Bölcsőm ringatád, szerelmes jó anyám,
Tudom, hogy sírsz értem napkelten, napnyugtán.
Hallom a dalodat, amivel altattál,
Mikor sírásomtól aludni nem tudtál.

Sok ezer áldása van a jó Istennek,
Kívánom, hogy azokkal áldjon meg tégedet,
Boldogan folyjanak napjai éltednek,
Mert jó anyám voltál nekem, gyermekednek.

Most fordítsd könnyes szemedet, édes jó anyádnak!
(Add oda kezedet!)
Kedves édesanyám, a te hűségedet
Isten fizesse meg! (Csókold meg most őtet!)

Kedves testvérim, fogjátok meg kezem,
Tőletek elválni csik nagy nehezem.
Isten szent áldását kérem fejetekre,
Oly bőven, miként harmat száll a földre.
Vigye fel lelketek a mennybe,
Hogy részetek legyen az örök életbe'.

Jó leánytársim, kik eddig voltatok,
Most könnyes szemekkel körülöttem álltok,
Szép koszorútokból, íme, most kiválok,
Nektek is szívemből minden jót kívánok.

Adjon az Isten nektek is oly szívet,
Mi megérti mindég a hű szerelmet,
Álljatok elébem, sok híres legények,
Akik szemeimet gyakran szemléltétek.

Nekem sokszor annyi szépet beszéltetek,
De mégis hiába, nem lettem tiétek,
Most jó egészségbe' elhagylak titeket,
Isten áldása maradjon veletek.

Végre kik itt vagytok, barátim, rokonim,
Együttvéve alsó, felső szomszédaim,
Köszönöm nektek is szíves jószágokat,
Isten fizesse meg fáradságotokat!

Végre mindannyian, ha vétettem néktek,
Istenre kérlek, mindezt feledjétek!
Küldjetek értem egy imát az égbe,
Hogy házasságom fogja kegyelmébe.

Legutoljára tisztelt násznagy uram,
Kegyelmedhez hangzik utolsó szavam,
Vége a búcsúzásnak, követem az utam.

A MENYASSZONY FOGADÁSA A VŐLEGÉNYES HÁZNÁL

A menyasszonyt a vőlegény, a koszorúslányok és a vőfélyek kíséretében elviszik a vőlegényes házhoz, ahol a vőlegény nagyvőfélye a következő szöveggel köszönti be:

Tarts kormányt, Muzsikus!

Alázatossággal lépünk be e házba,
Tisztelt Násznagy uram, tisztelt Vendégsereg,
Egy új tagot hoztunk e házba,
Kinek szószólója most én vagyok.

Éljen!

Tisztelt Uraim és Asszonyaim,
Hallgassák meg nekem a szavaim:
Nem mint idegen jött ő, ő hazajött,
Párjával ők egészek,
Kedves új szülők drága körébe,
Szállása ezentúl itt leszzen.

Éljen!

Szeretett testvére ő mindannyiunknak,
Fogadják be őtet leányuknak,
Leányuk után két koszorúslányát,
Kik pártfogói lesznek.

Éljen!

Imitt a menyasszonyunk vélem megérkezett,
Tessék Násznagy uram, fogjon vele kezét,
És az asztalnál adjon neki helyet!

Húzd rá!

Elég sok helyen előfordult, hogy a menyasszony saját maga is elmondott egy kis beszédet:

Kérem kigyelmüket,
Legyenek egy kis figyelemmel,
Idejöveteletem hadd beszélhetem el,
Mielőtt belépnénk ajtójuk küszöbén.

Kedves Anyám és Apám!
Eképpen szólanék,
Legyenek szívesek engem szeressenek,
Rám kedvetlenül sohase nézzenek,
Mert jól tudják, hogy a fiatal tanulatlan.

Ha hibát ejtenék mint járatlan,
Bocsássák meg nekem mint gyermeknek,
Legyenek vezérük az önök menyüeknek.

Én teljes szívemből azon fogok lenni,
Ami tőlem telik, azt meg fogom tenni,
Kérem a jó Istenemet, hogy szíves lehessek,
Tulajdon kezükből soha ki ne essek.

Mint a rózsa a bimbóját nem magának hajtja,
Az édes jó anya a lányát nem magának tartja,
Hanem más ember fiának,
Kéért fáj a szíve sok édesanyának.

Engem is szüleim szépen fölneveltek,
Kigyelmetek fia eljegyzett nejének.
Ez az eljegyzés nem volt elég magába',
Meg kellett jelennünk az Isten házába'.

Ott a szent falak közt hitnek láncával,
Egybe is kötöttek vallásunk kapcsával.

Apámat, anyámat fiukért elhagytam,
Ezen kis sereggel házukhoz jutottam,
Kérem hát, Szüleim, nyissák fel karjukat,
Fogadjanak be engem tulajdon lányuknak.

(Az 1950–1960-as években még majd minden lakodalomban elhangzott ilyen és hasonló versike, ma már ritkábban van rá példa.)

A vőlegény szülei – az örömapa és az örömanya – örülnek, vígan várják a menyasszonyt, amikor már neki is szabad mosolyognia. Az asztali beosztottság most már változik. A menyasszony és a vőlegény egymás mellé kerülnek, ugyanúgy, mint a menyasszonyos háznál, egy tányérból esznek, vacsora után pedig itt is van menyasszonytánc. (Mellesleg hadd jegyezzem meg, még a 80-as években is az így két helyről összejött pénz bizony szép summát jelentett a fiatal párnak, akik később ebből új személygépkocsit, építőanyagot, illetve régi házat is vehettek.)

ÉLJEN AZ ÚJ PÁR!

A menyasszony most már a férje társaságában öltözik át menyecskévé. Az alkalomhoz piros szoknya és puffos ujjú blúz illik, fehér kivarrott köténnyel, régebben piros papucs volt az újasszony lábán, és piros kendővel hátrakötötték a haját. Manapság piros virágot tűz a hajába, és a lábán is inkább szandál van. Ezt is a fiú szülei vásárolják az eljegyzésre. A vőlegény (újember) öltözékét a menyasszony veszi. Sokkal egyszerűbb, mint a menyecskeruha. Csak egy vasalt nadrág, ing, cipő.

Miután átöltöztek, most már táncolhatnak, mulatozhatnak is, vége a feszes viselkedésnek, oda-odamehetnek a vendégek közé beszélgetni. Egy bizonyos idő eltelte után a menyecske kimondottan erre a célra készült finom süteménnyel kínálgatja a vendégeket, az újember pedig pálinkával, a nőszemélyeket édesebb likőrrel vagy borral. Ezekből illik venni, sőt sértő is a visszautasításuk.

A KÁLLÁTÓ – KÁRLÁTÓ

A kállátóba is előbb meghívás szerint jönnek a lányos ház vendégei, megnézni, hogy mekkora kár esett a lányukban. A kállátósok elé zenészeket küldenek, akik bekísérik őket a sátorba. Ilyenkor a két nászasszony tortát cserél, hogy meggyőződjenek egymás sikeres konyhájáról, azután pedig a mulatozás után, az első valcert a nász a nászasszonnyal táncolja el, hogy így is jobban megismerjék egymást.

A kállátósok nem szoktak sokáig maradni, egy-két szörp, illetve sör után már mennek is haza.

A lakodalom egész hajnalig szokott tartani, de valamikor, a 70-es években pl. néha vasárnap délig is eltartott. Ilyenkor az ifjú pár otthagya a vendégeket, és nyugovóra tért, de a gazdának és a gazdasszonynak nem volt szabad lepihenni mindaddig, amíg egy vendég is volt az udvarban.

A NÁSZÉJSZAKA, ILLETVE A NÁSZREGGEL

Kevés az a fiatal pár, aki ennyi huzavona után ezt a közös reggelt egymásnak szenteli. Leggyakrabban hullafáradtan esnek az ágyba, és az elkövetkező éjszakán és reggeleken pótolják, amit az első (hivatalos) közös együttlétkor elmulasztottak, hozzájárulva a népesség növekedéséhez.